

OEFENING 6:

HET AANLEGGEN VAN EEN LOGBOEK

AANTEKENINGEN MAKEN BIJ JE HANDELEN ALS LEERKRACHT

Situering

Waar een portfolio een verzameldocument is waarin men een overzicht geeft en de nodige bewijsstukken aanlevert van de leeractiviteiten en de competenties die men gedurende een bepaalde ontwikkeling of proces (of stage) verworven heeft, is een logboek een werk waarin gebeurtenissen en ervaringen worden geregistreerd met betrekking tot het vorming van het eigen handelen. Net zoals het logboek van een schip, is het een middel om 'jezelf op koers te houden'. In tegenstelling tot een portfolio moet een logboek niet gestructureerd, selectief en representatief zijn maar omvat het registraties van de dag. De inzet is niet om jezelf als leerkracht te evalueren en te beoordelen maar om zich te oefenen in een zorgende aanwezigheid bij jezelf. Het gaat dus niet om een reflecteren over je eigen zijn (en de kwaliteiten die je al dan niet hebt verworven). Het onderwerp is het eigen zelf in wording, het is precies het worden dat de inzet vormt. Het schrijfproces is hier het neerschrijven van zichzelf – letterlijk het maken en stileren van zichzelf. Men schrijft *niet* over zichzelf maar schrijft als het ware zichzelf neer. Het logboek is dus geen beschrijving van zichzelf, maar een uitschrijven van zichzelf en dus ook van het leerkracht-zijn. In die zin verwordt het tot een werk dat je bij de hand neemt en je begeleidt als leerkracht. Het verzamelt ervaringen en woorden die je in beweging zetten en inspireren om jezelf te vormen tot een goede leerkracht.

Bekende logboeken of aantekeningboeken is het *Zakboekje* van Epictetus of de *Overpeinzingen* van de Romeinse keizer Marcus Aurelius. Maar ook in het boek *Schoolpijn* van Daniel Pennac staan beschrijvingen die aantekeningen zijn bij het handelen als leerkracht, niet om zichzelf terecht te wijzen of te beoordelen maar om zich te vormen tot een goede leerkracht. Bijvoorbeeld:

“De pijnlijke herinneringen aan die lessen waarin ik er niet bij was! Dan voelde ik mijn leerlingen weg dobberen, heel kalmpjes afdrijven terwijl ik mijn krachten probeerde te verzamelen... Het gevoel mijn klas te verliezen... Ik ben er niet bij, zij zijn er ook niet meer bij, de verbinding is gebroken. En toch gaat het uur voorbij. Ik speel de rol van iemand die lesgeeft, zij van degenen die luisteren. Het ziet er allemaal heel serieus uit, ik draai mijn lesje af, zij schrijven alles braaf op, een inspecteur zou er waarschijnlijk zeer tevreden over zijn; het lijkt allemaal keurig volgens het boekje te gaan... Maar ik ben er niet bij, potdomme, ik heb er vandaag mijn hoofd niet bij, ik ben met mijn gedachten elders. Niets van wat ik zeg komt aan, wat ze allemaal te horen krijgen kan ze geen moer schelen. Geen vragen, geen antwoorden. Ik sluit me af in het hoorcollege. Al die energie die ik verspil om ze dat belachelijke scheutje kennis mee te geven! Ik ben mijlen verwijderd van Voltaire, Rousseau, Diderot, van de klas, van deze school, van

	<p><i>deze situatie, ik probeer er alles aan te doen om de afstand kleiner te maken maar het lukt gewoon niet, ik sta even ver van de stof af als van mijn klas. Ik ben geen leerkracht, ik ben een museumgids die een verplichte groepsrondleiding geeft. Die mislukte uren liep ik op mijn tandvlees. Aan het einde van de les verliet ik woedend en uitgeput de klas. Een woede waar mijn leerlingen de hele dag nog de tol voor zouden moeten betalen, want niemand schiet zo snel uit zijn slof als een leerkracht die ontevreden is over zichzelf. Pas op jongens, loop hem niet in de weg, want jullie leerkracht heeft zichzelf een slecht cijfer gegeven en er hoeft maar iemand voor zijn voeten te lopen of de boot is er aan! Om nog maar te zwijgen van al het werk dat hij vanavond thuis nog moet gaan nakijken. Een plek waar moeheid en een slecht geweten geen goede raadgevers zijn! Maar nee, vanavond geen nakijkwerk en ook geen televisie, we gaan de deur niet uit, naar bed! De belangrijkste kwaliteit van een leerkracht is slaap. Een goede leerkracht is een leerkracht die vroeg naar bed gaat.” (pp. 93-94)</i></p> <p>Het aanleggen en maken van een logboek is een oefening in het zichzelf '(bij)schaven' in het leerkracht-zijn. Het gaat in deze oefening erom die gebeurtenissen, ervaringen en woorden neer te schrijven waar we ons telkens opnieuw aan willen herinneren opdat ze ons vormen in het leerkracht-zijn.</p>
<p>Doelstelling(en)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Je kan stilstaan bij je eigen handelen op een niet-beoordelende en reflecterende manier maar vanuit een zorgend aanwezig zijn bij jezelf. • Je wordt je ervan bewust dat het maken van aantekeningen op het einde van de dag of na een les een manier is om jezelf te vormen in het aanwezig en present zijn als leerkracht.
<p>Opdrachten en instructies</p>	<p><i>Opdracht 1</i></p> <p>Maak aantekeningen bij je handelen als leerkracht na elke les die je gegeven hebt of op het einde van een lesdag. Sta stil bij een ervaring die indruk op je maakt, een les die lukte of een les die mislukte en je niet onbewogen laat. Kies zo nodig één woord uit het glossarium dat het dichtste aansluit bij je (les)ervaring. Gebruik dit woord als richtinggevend in het uitschrijven van deze <i>ervaring</i>. [Bijvoorbeeld: je kiest 'aanwezigheid' vanuit de ervaring dat je je les aframmelde, de kinderen netjes noteerde maar je niet aanwezig was in de les maar je met je hoofd ergens anders was.]</p> <p><i>Instructies</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Gebruik als onderwerp 'ik' of 'mij'. Bijvoorbeeld: 'Ik kreeg hun aandacht niet bij de les.' Of 'Het lukte mij even om hun volle aandacht te krijgen' ○ Maak korte zinnen. Bijvoorbeeld: 'Ik was er niet bij, mijn gedachten waren elders.' ○ Het onderwerp van je gedachten ben jezelf. Maak geen beschrijving van je zijn (en hebben) ('ik ben een gevoelig persoon' of 'ik kan daar niet mee overweg') maar neem je eigen woorden als onderwerp. ○ Voer al schrijvende een gesprek met jezelf.

	<p><i>Opdracht 2</i></p> <p>De liefde voor het vak impliceert een vakpedagogisch handelen dat je niet zomaar kan toe-eigenen en toepassen maar dat een vormingsproces omvat. Beschrijf wat voor jou de 'liefde voor het vak' is in precies 100 woorden.</p> <p><i>Instructies</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Gebruik niet meer of minder dan precies 100 woorden. ○ Kies zorgvuldig je woorden. Elk woord is belangrijk. ○ Schaaf je tekst bij, laat het enige tijd rusten, bekijk het van op een afstand.
Uitbreiding	<p>Deze opdracht kan opgelegd worden in het begin van het jaar, het <i>Logboek</i> is iets waar men telkens opnieuw naar kan grijpen. Men kan de geschreven teksten ook telkens weer herschrijven en/of aan te passen doorheen het jaar.</p> <p>Je kan opdracht 1 herhalen na elke lesopdracht. Op deze manier werk je aan een soort van ervaringsboek of compendium met gedachten aan het vakpedagogische meesterschap.</p> <p>De opdracht van de 100-woorden kan in opgegeven worden in het begin van het jaar. Gedurende het jaar kan er aan de tekst gesleuteld worden om de woorden scherp te krijgen.</p>
Evaluatie	<p><i>Opdracht 1</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Het is belangrijk dat het een ervaring van het leerkracht-zijn ontsluit dat inspirerend is. Het gaat dus niet om een oordeel te vellen over het eigen leerkracht-zijn (vermijd uitspraken als 'ik vind dit of dat') noch om een opsomming van wat men gedaan of niet gedaan heeft. • Een lesreflectie beoogt een objectieve analyse van zichzelf waarin men de kwaliteiten en vaardigheden aangeeft die men wel of nog niet verworven heeft. Deze laatste vat men dan vaak samen in werkpunten. Deze oefening beoogt een andere soort van reflectie. Het gaat om een reflecteren waarbij men op een <i>zorgende manier aanwezig is bij zichzelf</i>. Het gaat dus niet om een beoordeling uit te spreken over de les (bijvoorbeeld: 'Ik heb dit en dat goed gedaan maar over Y ben ik minder content') noch om het zoeken naar verklaringen waarom men dit wel en dat niet heeft gedaan (bijvoorbeeld: 'ik heb dat zo gedaan omdat ik geen tijd meer had om dat zus of zo te doen'). <p><i>Opdracht 2</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Belangrijk is om zo scherp en juist mogelijk uit te drukken wat de liefde voor het vak omvat. Het is belangrijk dat elk woord goed overwogen is geworden. De uiteindelijk tekst kan als het ware uit het hoofd geleerd worden en verwordt zo een blijvende her-<i>innering</i>.
Oefenmateriaal	<ul style="list-style-type: none"> • Een boek met (gelijnde) bladen en stevige kaft • Schrijfgerief